

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่อาจยังผลต่อการเจริญพันธุ์

ลักษณะทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อขนาดของครอบครัว ทั้งนี้โดยพิจารณาจากสภาพที่เป็นอยู่ในสังคม จะพบว่าส่วนใหญ่อุครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมักจะมีบุตรมาก และครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้นจำนวนบุตรจะลดน้อยลง อย่างไรก็ตามครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงมากจนถึงระดับหนึ่งอาจมีบุตรหลายคน เหตุผลก็คือครอบครัวดังกล่าวสามารถให้การเลี้ยงดูบุตรทุกคนได้ทั่วถึง โดยไม่เป็นภาระกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของครอบครัว ในบทนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเจริญพันธุ์ของสตรีอย่างไรบ้าง สำหรับกรณีที่ใช้ตัวฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในข้อมูลนี้ ได้พยายามหลีกเลี่ยงคำถามเกี่ยวกับรายได้ของครอบครัวโดยตรง เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดของผู้ให้สัมภาษณ์ จึงใช้วิธีวัดระดับเศรษฐกิจโดยทางอ้อม ซึ่งได้แก่อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน และขนาดที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก

๑. อาชีพของสามี จากผลการวิจัยของประเทศต่าง ๆ ปรากฏว่า อาชีพของสามีมีความสัมพันธ์กับการเจริญพันธุ์ของสตรี เป็นต้นว่า การสำรวจในปี ๑๙๕๐ สตรีอเมริกัน อายุ ๔๐ ปี ถึง ๔๔ ปี ซึ่งสามีมีอาชีพกสิกรรม อาชีพที่ใช้แรงงาน และอาชีพที่ไม่ใช่แรงงาน จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๓.๔ คน ๔.๒ คน และ ๓.๐ คน ตามลำดับ^{๕๑} เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีตัวอย่างในอำเภอโพธาราม และกลุ่มอายุเดียวกันแล้ว ผลก็คือจำนวนบุตรเกิดรอดจะเท่ากับ ๒.๔ คน ๒.๑ คน และ ๕.๕ คน ตามลำดับ^{๕๒} ส่วนสตรีญี่ปุ่นซึ่งสามีมีอาชีพกสิกรรม และอาชีพที่ไม่ใช่แรงงานจะมีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๒.๒ คน และ ๑.๗ คน^{๕๓} ในการสำรวจที่ประเทศสาธารณรัฐจีนก็แสดงให้เห็นว่า อาชีพของสามีมีความสัมพันธ์กับการเจริญพันธุ์ของสตรี โดยพิจารณาจากจำนวนบุตรเกิดรอด อาชีพกสิกรรมจะมี ๒.๓ คน และอาชีพที่

^{๕๑} Grilbill, and Others, op. cit., p. 135.

^{๕๒} Hawley, and Prachuabmoh, op. cit., p. 530.

^{๕๓} Japan, The Population Problems Research Council, op. cit., p. 34.

ไม่ใช่แรงงานจะมี ๔ คน^{๕๔} สำหรับสตรีอเมริกันจากการสำรวจเมื่อปี ๑๙๖๐ พบว่าการเจริญพันธุ์จะสูงในสตรีที่มีอาชีพกสิกรรม และรองลงมาคืออาชีพที่ใช้แรงงาน ส่วนกลุ่มที่ไม่ใช่แรงงานจะมีการเจริญพันธุ์ต่ำที่สุด^{๕๕} ส่วนสตรีอื่น ๆ ซึ่งมีส่วนประกอบอาชีพกสิกรรมจะมีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๔.๕ คน และสามีซึ่งมีอาชีพไม่ใช่แรงงาน จำนวนบุตรเกิดรอดจะเท่ากับ ๓.๕ คน^{๕๖} นอกจากนี้ การวิจัยที่ปากีสถานตะวันออก^{๕๗} และที่ไคโร^{๕๘} ก็พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของสามีกับการเจริญพันธุ์ของสตรี สำหรับประเทศไทย จากการศึกษารื่อง "การสำรวจความเห็นเกี่ยวกับการมีบุตรของหัวหน้าครอบครัวที่เป็นข้าราชการและผู้อยู่ประกอบอาชีพทางเกษตร ของ ดร.ศักดิ์ ผาสุขนิรันทร ในจังหวัดพระนคร พบว่าข้าราชการมีจำนวนบุตรน้อยกว่าชาวนา^{๕๙}

สำหรับข้อมูลในการศึกษารื่องนี้ ได้รวบรวมจากเขตชนบท ซึ่งสามีเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว, ภรรยาส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพนอกบ้านโดยได้รับค่าจ้างเงินเดือน ดังนั้นจึงพิจารณาเฉพาะอาชีพของสามีเท่านั้น โดยแยกอาชีพออกเป็นประเภทต่าง ๆ ผลปรากฏว่า สตรีรวมทุกอาชีพที่สามีเป็นเกษตรกร พ่อค้า และข้าราชการ ครู เสมียน มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มข้าราชการ ครู และเสมียนมีระดับการศึกษาไม่สูงมากเท่ากับพวกข้าราชการในเมืองใหญ่ ๆ และส่วนใหญ่แล้วพวกข้าราชการ พ่อค้า หรือครู ในเขตชนบทก็ประกอบเกษตรกรรมเป็นอาชีพรองด้วย ดังนั้นอาจเป็นผลให้มีแนวความคิดและคุณค่าต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างจากเกษตรกรมากนัก สำหรับสตรีที่สามีเป็นกรรมกรหรือรับจ้างในนา มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสตรีในอาชีพอื่น ๆ เล็กน้อย ดังเช่น มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๔.๕ คน ต่อมารดาหนึ่งคน โดยไม่คำนึงถึงอายุ

^{๕๔} Freedman, and Takeshita, op. cit., p. 72.

^{๕๕} Whelpton, and Others, op. cit., p. 113.

^{๕๖} Driver, op. cit., p. 93.

^{๕๗} Stoeckel, and Chondhury, op. cit., p. 193.

^{๕๘} Abu - Lughod, op. cit., pp. 244 - 249.

^{๕๙} ศักดิ์ ผาสุขนิรันทร, แหล่งเดียวกับข้างต้น, หน้า ๒๗๖ - ๒๘๘.

และสตรีซึ่งหน่วยเจริญพันธุ์แล้วจะมีขนาดครอบครัวสมบูรณ์โดยเฉลี่ย ๕.๗ คน ซึ่งเปรียบเทียบกับเกษตรกร พอคว่า ชาวราชการ ภูธรและเสมียนจะมีบุตรเกิดรอด ๖.๕, ๖.๗ และ ๖.๐ คน ตามลำดับ ซึ่งบุคคลที่มีอาชีพนี้จะมี การเจริญพันธุ์สูง และไม่แตกต่างจากพวกเกษตรกร และโดยข้อเท็จจริงแล้วกลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็ไม่ได้มีระดับการศึกษาสูงจนเป็นผลให้มีแนวความคิดที่จะใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิวิธีต่าง ๆ หรือเลื่อนระยะเวลาแต่งงานช้าลงก็ได้ ขณะนี้จึงยังสรุปไม่ได้แน่ว่ามีสาเหตุใดบ้างที่เป็นผลให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีการเจริญพันธุ์ต่ำกว่าบุคคลในกลุ่มอาชีพอื่น (ตารางที่ ๑๕)

๒. เนื้อที่ที่ใช้ในการเพาะปลูก

กรณีอีกอันหนึ่งที่ใช้วัดระดับเศรษฐกิจของครัวเรือนก็คือ ขนาดของเนื้อที่ที่ใช้ในการเพาะปลูก ซึ่งใช้หน่วยวัดเป็น "ไร่" หากว่าครอบครัวใดมีขนาดของเนื้อที่ที่ใช้สำหรับการเพาะปลูกเป็นจำนวนมาก ย่อมจะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ซึ่งน่าจะมีการเจริญพันธุ์ต่ำกว่า แต่จากการศึกษาที่อินเดีย พบว่า คู่สมรสที่เป็นเจ้าของพื้นที่ในการเพาะปลูกตั้งแต่ ๕๐ ไร่ขึ้นไป (20 acres or more) จะมีจำนวนบุตรเกิดรอด ๕ คน และเนื้อที่ระหว่าง ๒.๕ ถึง ๒๓.๕ ไร่ (1 - 9 acres) จำนวนบุตรเกิดรอดเท่ากับ ๔.๔ คน^{๕๐} ซึ่งเปรียบเทียบกับปากีสถานตะวันออกแล้ว ผู้ที่มีเนื้อที่ในการเพาะปลูกระหว่าง ๐.๕ ถึง ๒.๕ ไร่ (0.2 - 1.0 acres) จะมีบุตรเกิดรอด ๗.๒ คน ส่วนผู้ที่มีเนื้อที่ ๕ ไร่ จะมีบุตรเกิดรอด ๕.๕ คน^{๕๑} นั่นคือครอบครัวปากีสถานจะมีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยลง เมื่อขนาดของเนื้อที่ในการเพาะปลูกเพิ่มขึ้น ในการศึกษาที่อำเภอโพธาราม ก็ได้ผลทำนองเดียวกับปากีสถานตะวันออก กล่าวคือครอบครัวที่มีเนื้อที่ในการเพาะปลูกต่ำกว่า ๑๐ ไร่ จะมีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๔.๕ คน ส่วนครอบครัวที่มีเนื้อที่ตั้งแต่ ๒๐ ไร่ขึ้นไป มีบุตรเกิดรอด ๔.๓ คน^{๕๒}

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยรวมทุกอายุค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจาก ๔.๗ คน ในกลุ่มสตรีซึ่งมีเนื้อที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกน้อยกว่า ๑๐ ไร่ จนกระทั่งผู้ที่

^{๕๐} Driver, op. cit., p. 97.

^{๕๑} Stoeckel, and Dhonhury, op. cit., p. 197.

^{๕๒} Harley, and Prachuabmoh, op. cit., p. 530.

ตารางที่ ๑๕ จำนวนบุตร เกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามอายุของภรรยาและอาชีพของสามี

อาชีพของสามี	ทุกอายุ	๑๕-๑๙	๒๐-๒๔	๒๕-๒๙	๓๐-๓๔	๓๕-๓๙	๔๐-๔๔	๔๕-๔๙	๕๐-๕๔	๕๕ ⁺	๕๕ ⁺
เกษตรกร	๕.๑ (๔๗๓)	๐.๕ (๒๖)	๑.๖ (๑๑๐)	๒.๙ (๑๓๓)	๔.๓ (๑๓๖)	๖.๐ (๑๖๖)	๗.๐ (๑๕๐)	๖.๙ (๑๑๔)	๖.๕ (๘๑)	๗.๖ (๗๑)	๖.๙ (๒๖๖)
พ่อค้า	๕.๔ (๖๔)	*	*	๔.๔ (๕)	๕.๕ (๑๙)	๕.๗ (๑๑)	๕.๕ (๘)	๗.๑ (๗)	๖.๙ (๕)	๖.๑ (๖)	๖.๗ (๑๘)
ข้าราชการ ครู เสมียน	๕.๐ (๗๘)	*	๑.๙ (๖)	๒.๒ (๙)	๔.๓ (๑๓)	๖.๐ (๑๕)	๗.๖ (๑๔)	๕.๘ (๑๕)	*	-	๖.๐ (๑๗)
กรรมกรหรือ รับจ้างในนา	๔.๕ (๑๖๖)	*	๑.๕ (๑๖)	๓.๔ (๒๐)	๔.๑ (๒๔)	๕.๕ (๒๐)	๖.๕ (๒๗)	๕.๓ (๘)	๗.๖ (๗)	๓.๕ (๕)	๕.๗ (๒๑)
อื่น ๆ	๔.๑ (๕๐)	*	*	๒.๙ (๗)	๓.๘ (๖)	๕.๖ (๙)	๕.๐ (๖)	-	*	*	*

* ตัวอย่างในประเภนี้มีอยู่น้อยกว่า ๕ ราย

มีเนื้อที่ในการเพาะปลูก ๔๐ ไร่หรือมากกว่า จะมีบุตร เกิดรอดโดยเฉลี่ย ๕.๗ คน (ตารางที่ ๑๖) แสดงให้เห็นว่าสตรีซึ่งอยู่ในครอบครัวซึ่งมีเนื้อที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกมากกว่า จะมีจำนวนบุตร เกิดรอดมากกว่า แต่ถาพิจารณาจำนวนบุตร เกิดรอดในแต่ละหมวดอายุแล้ว บางหมวดอายุแทบจะไม่มี ความแตกต่างในจำนวนบุตร เกิดรอด ไม่ว่าเนื้อที่ที่ใช้ในการเพาะปลูก จะแตกต่างกันก็ตาม เป็นต้นว่า หมวดอายุ ๒๐ ถึง ๒๔ ปี และหมวดอายุ ๒๕ ถึง ๒๙ ปี ส่วนสตรีซึ่งพ้นวัยให้กำเนิดบุตรได้นั้น คืออายุตั้งแต่ ๔๕ ปีขึ้นไป จะมีความแตกต่างในจำนวนบุตร เกิดรอดในกลุ่มผู้ที่มีเนื้อที่ในการเพาะปลูกมาก เช่นสตรีในกลุ่มอายุ ๔๕ - ๔๙ ปี จะมีจำนวนบุตร เกิดรอดโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๕.๖, ๖.๕ และ ๗.๕ คน สำหรับกลุ่มสตรีที่มีเนื้อที่ในการเพาะปลูก ๒๐ ถึง ๒๔ ไร่ ๓๐ ถึง ๓๕ ไร่ และ ๔๐ ไร่ หรือมากกว่าตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ายิ่งมีเนื้อที่ในการเพาะปลูกมากขึ้น จำนวนบุตร เกิดรอดจะเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าในกลุ่มสตรีที่มีขนาดของเนื้อที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกมากขึ้น ต้องการบุตรหลายคนเพื่อช่วยในการทำมาหากิน และมีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอที่จะให้การเลี้ยงดูแก่บุตรได้ดี และมีทรัพย์สินสมบัติพอที่จะให้เป็นมรดกตกทอดให้แก่บุตร จึงมีไค้คิดที่จะจำกัดขนาดของครอบครัว.

ตารางที่ ๑๖ จำนวนบุตร เกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามอายุและขนาดของที่ดินที่ใช้ในการกสิกรรม

อายุ	น้อยกว่า ๑๐ ไร่	๑๐ - ๑๙ ไร่	๒๐ - ๒๙ ไร่	๓๐ - ๓๙ ไร่	๔๐ ไร่ หรือมากกว่า
ทุกอายุ	๔.๗ (๓๐๘)	๔.๙ (๓๖๔)	๕.๐ (๑๘๙)	๕.๑ (๑๖๑)	๕.๓ (๒๐๓)
๑๕ - ๑๙	๑.๓ (๗)	๐.๘ (๕)	๐.๒ (๑)	* (๓)	๐.๘ (๖)
๒๐ - ๒๔	๑.๔ (๔๓)	๑.๖ (๓๒)	๑.๗ (๑๘)	๑.๗ (๑๔)	๑.๕ (๑๖)
๒๕ - ๒๙	๓.๑ (๔๙)	๒.๘ (๓๖)	๒.๗ (๓๓)	๓.๖ (๑๖)	๒.๘ (๒๓)
๓๐ - ๓๔	๔.๐ (๔๑)	๔.๓ (๔๖)	๔.๘ (๒๗)	๓.๗ (๑๖)	๓.๙ (๖๑)
๓๕ - ๓๙	๖.๒ (๓๙)	๔.๙ (๕๘)	๖.๑ (๓๘)	๕.๔ (๑๙)	๖.๖ (๓๑)
๔๐ - ๔๔	๖.๓ (๔๗)	๖.๙ (๔๑)	๗.๒ (๒๒)	๖.๖ (๑๖)	๗.๖ (๓๑)
๔๕ - ๔๙	๕.๙ (๓๒)	๖.๕ (๔๓)	๕.๖ (๑๖)	๖.๙ (๑๓)	๗.๙ (๒๗)
๕๐ - ๕๔	๖.๖ (๒๑)	๖.๗ (๒๗)	๗.๑ (๑๗)	๕.๖ (๙)	๖.๗ (๒๔)
๕๕ ⁺	๖.๓ (๒๙)	๖.๕ (๓๒)	๗.๙ (๑๑)	๘.๑ (๑๕)	๗.๐ (๒๔)
๕๕ ⁺	๖.๔ (๘๖)	๖.๖ (๑๐๒)	๖.๘ (๔๔)	๗.๑ (๓๗)	๗.๒ (๗๕)

* ตัวอย่างในประเภทนี้มีอยู่น้อยกว่า ๕ ราย